Universiteit Utrecht

Veiligheid & Milieu

Richtlijn
Veilig alleenwerken

Tijdens ‘alleenwerken’ situaties kunnen zich bijzondere risico’s voordoen. Deze richtlijn stelt kaders zodanig dat deze bijzondere risico’s in belangrijke mate worden beheerst. De richtlijn is zowel van toepassing tijdens als buiten de regulieren openingstijden van de universiteit en is van toepassing op alle medewerkers, studenten van de universiteit maar ook op derden zoals aannemers en huurders.
De richtlijn kan aangehaald worden als ‘Richtlijn veilig alleenwerken’.

Universiteit Utrecht
Afdeling Veiligheid & Milieu
Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht
(Postbus 80125, 3508 TC Utrecht)

Datum : 29 mei 2024
Opsteller : M.J.W. ten Tusscher
Gecontroleerd : A. Nieuwenhuis
Status : Definitief
Versie : 1.1

Inhoudsopgave

Inleiding **4**

Definities **5**

1. Veilig alleenwerken **6**

1.1 We werken veilig of we werken niet 6
1.2 Bijzondere situaties 6
1.3 Studenten 7
1.4 (personeel van) derden 7
1.5 Jeugdige personen 7
1.6 Een beperkte zelfredzaamheid 7
1.7 Privacy 8

2. Veilig alleenwerken buiten openingstijden **9**

2.1 Basisvoorwaarden 9
2.2 Toestemmingsverklaring 10
2.3 Alleenwerken in laboratoria, onderzoek-, behandel en praktijkruimten 10
2.4 Decentraal protocol 10
2.5 Beheer- en onderhoudswerkzaamheden 10
2.6 Ondersteuning door FSC-security 11
2.7 Handhaving 11

3. Rasci tabel **12**

Inleiding

Met alleenwerken worden werksituaties bedoeld zonder dat andere personen zich binnen gehoor- en of zichtafstand bevinden. Tijdens alleenwerksituaties kan men vaak niet -of niet eenvoudig- terugvallen op ondersteuning bij noodgevallen. Noodgevallen kunnen zich bijvoorbeeld voordoen als gevolg van een onwelwording of arbeidsongeval, maar kan ook worden veroorzaakt door incidenten in de sfeer van sociale veiligheid.

Om deze negatieve effecten te kunnen beheersen is binnen de universiteit alleenwerken vanuit veiligheidsoptiek ongewenst. Het is in een aantal specifieke gevallen volgens de Arbeidsomstandigheden wetgeving zelfs verboden om alleen te werken. Alleenwerksituaties kunnen echter niet altijd worden voorkomen. Zo moeten medewerkers bijvoorbeeld vanuit een onderzoeksbelang of storings- en bereikbaarheids- of klinische diensten werkzaamheden kunnen verrichten onder alleenwerkcondities.

De werkgever is de eerstverantwoordelijke voor een veilige en gezonde werkplek voor medewerkers, studenten en contractors. Dit uitgangspunt is ook van toepassing op alleenwerken. Daarom zijn middels deze richtlijn alleenwerken kaders gesteld waarbinnen alleenwerken is toegestaan. Dit betreft o.a. het opstellen van een Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E), waarin vooraf wordt aangetoond dat alleenwerken in een specifieke situatie op een veilige beheerste wijze kan worden uitgevoerd.

Het spreekt voor zich dat er in de avonduren en weekeinden meer maatregelen noodzakelijk zijn om de risico’s te beheersen dan in de reguliere werktijden. Daarom wordt onderscheid gemaakt in situaties tijdens openingstijden van een gebouw én buiten de reguliere openingstijden.

Naast deze richtlijn kunnen er aanvullende specifieke voorschriften/richtlijnen van toepassing zijn. Zo is er in het kader van beheer en onderhoud aan gebouwen een operationele standaard die aanvullende voorschriften met betrekking tot alleenwerken kent. Ook kunnen faculteiten aanvullende voorschriften op het gebied van alleenwerken opstellen. Dergelijke voorschriften voldoen uiteraard aan de kaders gesteld in deze richtlijn.

De richtlijn is van toepassing op alle medewerkers, (personeel van) derden én studenten. In de richtlijn is aandacht voor inclusiviteit en diversiteit.

Definities

Een belangrijke randvoorwaarde om te komen tot een beheersbare situatie is een uniform begrippenkader.

Openingstijden	Voor elk gebouw zijn door de mandataris openingstijden gedefinieerd. Per gebouw kunnen openingstijden verschillen. Tijdens de openingstijden is een adequate BHV gegarandeerd.
Mandataris	In deze richtlijn wordt onder de mandataris verstaan de in de mandaatregeling aangewezen vertegenwoordiger die de universiteit als werkgever vertegenwoordigt. Dit is doorgaans de decaan van de faculteit of de directeur van een dienst.
Noodsituatie	Een zich plotseling voordoende gevaarlijke situatie, incident of ongeval dat gevaar oplevert voor veiligheid en gezondheid van de werknemers, goederen, gebouwen of hun omgeving.
Alleenwerken	Het verrichten van werkzaamheden zonder dat andere personen zich binnen gehoor- en of zichtafstand bevinden.
Alleenwerker	Een ieder die werkzaamheden verricht onder alleenwerkcondities
Leidinggevende	Met leidinggevende wordt in deze regeling de direct leidinggevende bedoeld. Dit is niet altijd een hiërarchisch leidinggevende maar kan bijvoorbeeld ook een vakgroepleider zijn.
Arbobeleid	De universiteit voert een arbobeleid op basis van risico inventarisaties en evaluaties (RI&E). Het arbobeleid omvat alle kaders die het stelt om te komen tot een veilige en gezonde werksituatie. Deze kaders zijn afgestemd met de personeelsvertegenwoordiging.
Arbeidsomstandighedenwetgeving	Het geheel van wetgeving en bindende normen op het gebied van arbeidsomstandigheden
(Personeel van) derden	Extern personeel van bijvoorbeeld contractors en huurders.
Geen beweging alarm	Een alarm dat automatisch afgaat op de meldkamer indien gedurende vooraf ingestelde tijd geen beweging wordt waargenomen.
Val alarm	Een alarm dat automatisch afgaat op de meldkamer indien een plotselinge versnelling (als gevolg van een val) wordt waargenomen.
Paniek knop	Bij een onveilige of bedreigende situatie kan de gebruiker handmatig -ongemerkt- de meldkamer alarmeren door een noodknop in te drukken.

1. Veilig alleenwerken

Bij het veilig alleenwerken wordt onderscheid gemaakt naar werken tijdens én werken buiten de openingstijden van een gebouw. Voor het werken tijdens openingstijden gelden de in dit hoofdstuk genoemde standaard eisen. Voor het werken buiten openingstijden gelden aanvullende eisen. Deze aanvullende eisen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 2.

1.1 We werken veilig of we werken niet

Bij het uitvoeren van werkzaamheden geldt te allen tijde het uitgangspunt 'We werken veilig of we werken niet'. Vertaald naar alleenwerken betekent dit dat;

- de werkzaamheden noodzakelijk zijn;
- de arbeidsrisico's zijn geïnventariseerd en geëvalueerd in een verdiepende RI&E en dat de maatregelen uit het plan van aanpak zijn gerealiseerd;
- de verdiepende RI&E's en het bijbehorende plan van aanpak zijn getoetst door kerndeskundigen van de afdeling Veiligheid & Milieu;
- er voorafgaand aan het alleenwerken een overleg is geweest tussen de leidinggevende en de alleenwerker;
- kantoorwerkzaamheden tijdens de openingstijden worden binnen deze richtlijn niet gezien als alleenwerksituaties. Er kunnen uiteraard wel risico's op zijn op bijvoorbeeld het vlak van sociale veiligheid. Deze risico's dienen te zijn beheerst door middel van de RIE;
- er bijzondere aandacht in de RI&E is voor werkzaamheden;
    - waarbij uit oogpunt van sociale veiligheid alleenwerken ongewenst is;
    - in besloten ruimten, in ruimten met een afwijkend klimaat zoals koel- en vriesruimtes en klimaatkamers, ruimten met automatische gasblussing of waar gewerkt wordt met verstikkende gassen in slecht geventileerde ruimten;
    - op hoogte (> 2,5 m);
    - aan / nabij elektriciteit (laag- en hoogspanning);
    - met lasers klasse 3 of hoger;
    - met gevaarlijke stoffen met een acuut toxische werking;
    - met gevaarlijke stoffen in risicovolle hoeveelheden[1];
    - met een verhoogd brandgevaar;
    - op locaties waar gewerkt wordt met zware machines en robots.

1.2 Bijzondere situaties

De richtlijn is ook van toepassing op (personeel van) derden en studenten die onder alleenwerkcondities in de gebouwen van de universiteit werkzaam zijn. Daarnaast zijn in de Arbowet een aantal bijzondere situaties benoemd waarvoor

[1] Daar waar de hoeveelheden en de aard van de gevaarlijke stoffen dusdanig zijn dat het mogelijk is dat iemand zich tijdens een incident in dusdanige mate mee kan verwonden dat een doktersbehandeling noodzakelijk is dan wel dat iemand in een hulpeloze toestand kan geraken.

aanvullende restricties gelden. Ook de algemene verordening gegevensbescherming en het medisch beroepsgeheim is van toepassing.

1.3 Studenten

Voor studenten die werken onder alleenwerkcondities gelden in principe de voorschriften zoals genoemd in deze richtlijn. Daarbij heeft een student uiteraard geen leidinggevende of contact met een bedrijfsarts. Indien binnen een faculteit door studenten alleen wordt gewerkt dan heeft de faculteit hiertoe een aanvullend decentraal protocol opgesteld. Dit protocol bevat specifieke maatwerkafspraken over hoe binnen de faculteit wordt omgegaan met het begrip leidinggevende en bedrijfsarts en geeft aan onder welke condities er alleen mag worden gewerkt door studenten.

1.4 (personeel van) derden

Bij de universiteit wordt regelmatig gewerkt door extern personeel, dit kunnen zzp'ers zijn maar ook (personeel van) facilitaire bedrijven, aannemers of huurders. Indien door (personeel van) derden onder alleenwerkcondities wordt gewerkt dan is de opdrachtgever van die werkzaamheden er voor verantwoordelijk dat in de lijn met deze regeling wordt gewerkt. Voor huurders die een eigen veiligheidsbeleid ten aanzien van veilig alleen werken voeren geldt dat hun eigen beleid leidend is. Een voorwaarde is wel dat afstemming is gezocht met FSC Security en de verhuurder. Een alarmeringsmiddel -zoals genoemd in hoofdstuk 2.1- wordt door de universiteit aan derden ter beschikking gesteld.

1.5 Jeugdige personen

Het is voor personen jonger dan 18 jaar in alle gevallen verboden om alleen te werken.

1.6 Een beperkte zelfredzaamheid

Alleenwerkers met een beperkte zelfredzaamheid mogen onder alleenwerkcondities werken. Voorwaarde is wel dat iedere alleenwerker lichamelijk én geestelijk in staat is om zijn of haar werkzaamheden veilig uit te voeren. Dit is inclusief het snel en veilig kunnen verlaten van de werkplek bij een noodsituatie. Voorbeelden van een beperkte zelfredzaamheid kunnen zijn een -al dan niet tijdelijke- verminderde mobiliteit, medicijngebruik of een visuele of auditieve beperking.

Als de beperkte zelfredzaamheid een verhoogd risico met zich meebrengt voor de medewerker of voor het uitvoeren van de werkzaamheden dan is alleenwerken toegestaan als deze verhoogde risico's op een heldere en transparante wijze worden beheerst.

In het vooroverleg met de leidinggevende kijkt de alleenwerker samen met de leidinggevende of en welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Indien ook buiten openingstijden alleen wordt gewerkt worden deze aanvullende maatregelen ook vastgelegd in de toestemmingsverklaring. Deze maatregelen kunnen -in generieke zin- worden verwerkt in een RI&E.

De leidinggevende kan besluiten om voorafgaand aan het verstrekken van een toestemmingsverklaring een advies van de bedrijfsarts te vereisen. De betreffende medewerker neemt in dat geval contact op met de bedrijfsarts. De bedrijfsarts zal binnen de kaders van het medisch beroepsgeheim adviseren of alleenwerken verantwoord is. Uiteraard is daarbij de Algemene Verordening Gegevensbescherming van toepassing.

1.7 Privacy

De verwerking van bijzondere persoonsgegevens, waar de verminderde zelfredzaamheid van de werknemer onder valt, is in beginsel verboden. De werkgever mag deze informatie niet opvragen of vastleggen. Wel dient de werkgever eventuele beperkende maatregelen vastleggen in de toestemmingsverklaring. Hiertoe is een gerechtvaardigdbelangassessment uitgevoerd, de resultaten van dit assessment zijn verwerkt in deze richtlijn.

De bedrijfsarts adviseert de medewerker -en eventueel leidinggevende, maar dan zonder opgaaf van de medische reden van de verminderde zelfredzaamheid- over mogelijke beperkingen ten aanzien van alleenwerken. De bedrijfsarts treedt in dat geval in overleg met de leidinggevende en adviseert over aanvullende maatregelen.

2. Veilig alleenwerken buiten openingstijden

Uitgangspunt is dat werken buiten openingstijden zoveel als mogelijk wordt voorkomen. Of alleenwerken buiten de openingstijden toelaatbaar is, hangt af van de aard en noodzaak van de werkzaamheden en in deze richtlijn gestelde aanvullende voorwaarden.
De openingstijden van de gebouwen kunnen van elkaar verschillen. Om deze reden is gesteld dat het alleenwerken na 19:00 uur in alle gebouwen wordt gezien als alleenwerken buiten openingstijden. Als uitzondering op deze regel wordt om praktische redenen voor onderwijsgebouwen 19:30 uur gehanteerd.

2.1 Basisvoorwaarden

Er geldt een aantal verplichte basisvoorwaarden om buiten de openingstijden alleen te mogen werken;

- de werkzaamheden kunnen niet thuis worden verricht;
- de werkzaamheden zijn noodzakelijk;
- er is voldaan aan de voorwaarden zoals gesteld in hoofdstuk 1;
- de alleenwerker heeft een aantoonbare instructie over de geldende calamiteitenprocedures;
- de alleenwerker is aantoonbaar getraind in het gebruik van kleine blusmiddelen. Deze training is niet ouder dan drie jaar. Indien voor alleenwerkers met een verminderde zelfredzaamheid het volgen van deze training fysiek niet mogelijk is kan een individuele vrijstelling worden overwogen;
- de alleenwerker is aantoonbaar op de hoogte van de inhoud van deze richtlijn en van de aanvullende voorschriften;
- de alleenwerker heeft een schriftelijke toestemmingsverklaring van zijn leidinggevende;
- de alleenwerker gebruikt een door FSC-security aangewezen alarmeringsmiddel.

Meer informatie over verplichte trainingen en het alarmeringsmiddel is te vinden op de intranet pagina veilig alleenwerken.

Daarnaast is de alleenwerker;

- onder alle omstandigheden in staat om in geval van nood snel kunnen te vluchten;
- op de hoogte van de risico's en van de mitigerende maatregelen om deze risico's te beheersen.

Mocht zich onverhoopt een incident of ongeval voordoen dan wordt dit direct telefonisch aan de meldkamer van FSC-security (030-253 **4444**) én de volgende werkdag aan het leidinggevende gemeld. Daarnaast registreert de alleenwerker gevaarlijke situaties en (bijna) ongevallen in Topdesk (het online registratiesysteem voor veiligheidsincidenten).

Buiten openingstijden zijn beheersmaatregelen uit de RI&E -zoals het werken in duo's- vanwege het ontbreken van een adequate bedrijfshulpverlening meestal onvoldoende om de risico's voldoende te beheersen. Daarom blijven alle in deze regeling genoemde voorwaarden van kracht als met duo's wordt gewerkt.

Uitzondering hierop is het verplichte gebruik van een alarmeringsmiddel. Voorwaarde is dan wel dat het duo zich permanent in zicht- en/of gehoorsafstand van elkaar bevindt.

In alle gevallen dat buiten de genoemde openingstijden in een gebouw wordt gewerkt is een toestemmingverklaring zoals genoemd in paragraaf 2.2 noodzakelijk.

Het is niet toegestaan om tijdens het alleenwerken onbevoegden toe te laten tot het pand.

2.2 Toestemmingsverklaring

De alleenwerker draagt een toestemmingsverklaring bij zich, dit kan eventueel in een digitale vorm. Deze verklaring wordt door de leidinggevende afgegeven. Een dergelijke verklaring voldoet aan het format zoals als in de bijlage is opgenomen. Deze verklaring kan worden aangevuld met voor de faculteit of dienst specifieke zaken. Een toestemmingsverklaring is maximaal 3 jaar geldig. Medewerkers in dienst van FSC security en Servicemedewerkers van FSC Front Office zijn vrijgesteld van de verplichting tot het dragen van een verklaring.

2.3 Alleenwerken in laboratoria, onderzoek-, behandel en praktijkruimten

Alleenwerken met gevaarlijke stoffen, hogedruk-apparatuur, biologische agentia klasse 3 of 4, ioniserende en niet ioniserende straling of (grote) (landbouw)huisdieren of zware machines is in beginsel niet toegestaan.

Indien met (zeer) geringe hoeveelheden gevaarlijke stoffen wordt gewerkt én deze werkzaamheden zijn beschreven in een verdiepende RI&E én zeker is gesteld dat de luchthuishouding ‘in de dagstand staat’ kan alleenwerken met gevaarlijke stoffen met in acht neming van de in deze regeling genoemde voorwaarden worden toegestaan.

2.4 Decentraal protocol

Om het alleenwerken door studenten of het werken met gevaarlijke stoffen te reguleren kan door de mandaathouder een decentraal protocol worden vastgesteld. Dit protocol kan ook worden gebruikt om een andere functionaris dan het leidinggevende aan te wijzen als verstrekker van de toestemmingsverklaring. Een dergelijk protocol is voordat deze in werking treedt getoetst door een kerndeskundige van de afdeling Veiligheid & Milieu.

2.5 Beheer- en onderhoudswerkzaamheden

Deze richtlijn is ook van toepassing op alle beheer- en onderhoudswerkzaamheden.

2.6 Ondersteuning door FSC-security

Indien zich een calamiteit voordoet wordt altijd de meldkamer van FSC-security gealarmeerd. De inzet van in- en externe hulpverlening wordt vanuit de meldkamer gecoördineerd.

Om een snelle efficiënte hulpverlening te kunnen garanderen wordt er bij alleen werk situaties gebruik gemaakt van een door het FSC-security aangewezen alarmeringsmiddel. Dit alarmeringsmiddel staat in direct contact met de meldkamer van FSC-security en is voorzien van een paniek knop, een val alarm en een geen beweging alarm waarmee de meldkamer rechtstreeks wordt gealarmeerd.

Door FSC-security is een instructie opgesteld over het gebruik van de aangewezen alarmeringsmiddel. Deze instructie wordt op het intranet aangeboden.

2.7 Handhaving

Het leidinggevende is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze richtlijn, daarbij kan deze zich laten ondersteunen door de arbo- en milieucoördinatoren.

Buiten de openingstijden wordt toezicht gehouden door FSC-security. Alleenwerkers die zonder toestemmingsverklaring en/of in strijd met de richtlijn of de beperkende voorwaarden uit de toestemmingsverklaring handelen kunnen door FSC-security worden gesommeerd de werkzaamheden te staken en het pand te verlaten. In alle gevallen worden overtredingen gemeld aan de leidinggevende of opdrachtgever van de alleenwerker.

3. Rasci tabel

RASCI tabel	Mandataris	V&M	FSC Directie	Directie V&C	AMC	Bedrijfsarts	FSC-security	Alleenwerker	Leidinggevende
Verstrekken-toestemmingsverklaring	A	-	-	-	-		S	S	R
Instructie richtlijn alleenwerken	A	S	-	-	S		I	I	R
Actueel houden van deze richtlijn	I	R	-	A	I		I	I	I
Advisering alleenwerker en leidinggevenden						C		R	A
Toezicht op uitvoering van deze richtlijn door betrokken organisatie onderdelen, dit toezicht zal meestal in de vorm van audits plaats vinden	A	R	-	-	S		S	-	S
Handhaving naleving van deze richtlijn	A	S	-	-	S		R	-	S
Toezicht en ondersteuning eigen medewerkers op naleving van deze richtlijn	A	S	-	-	S		S	-	R
Implementatie richtlijn	A	C	-	-	C		S	R	R
Beoordelen risico's	-	C	-	-	S		-	R	A
Eigendom, beheer en instructie gebruik alarmeringsmiddel	-	C	A	-	I		R	I	I
Opstellen en beheren verdiepende RI&E	A	C	-	-	R	-	-	I	I

Toelichting

R (*Responsible, NL: Verantwoordelijk*)
Degene die verantwoordelijk is voor de uitvoering. Verantwoording wordt afgelegd aan de persoon die *accountable* is.

A (*Accountable, NL: Eindverantwoordelijk*)
Degene die (eind)verantwoordelijk is en goedkeuring geeft aan het resultaat. Als het erom gaat, moet hij/zij het eindoordeel kunnen vellen, vetorecht hebben. Er is slechts één persoon Accountable.

S (*Supportive, NL: Ondersteunend*)
Deze persoon is ondersteunend voor het resultaat. Rol lijkt veel op de C-rol.

C (*Consulted, NL: Geraadpleegd*)
Deze persoon geeft (mede) richting aan het resultaat, hij/zij wordt voorafgaand aan beslissingen of acties (verplicht) geraadpleegd. Dit is tweerichtingscommunicatie. Als RACI gebruikt wordt, is C gelijk aan S.

I (*Informed, NL: Geïnformeerd*)
Iemand die geïnformeerd wordt over de beslissingen, over de voortgang, bereikte resultaten enz. Dit is eenrichtingscommunicatie.

Toestemmingsverklaring veilig alleenwerken

[Datum]
[Plaats]
[Naam]

Schriftelijke verklaring alleenwerken buiten openingstijden.

Hierbij verleen ik als leidinggevende toestemming aan [naam] om buiten de openingstijden alleen werkzaamheden te verrichten. Het betreft de volgende werkzaamheden:

Hierbij verklaar ik dat:
- [naam] de training kleine blusmiddelen heeft gevolgd en deze training niet langer dan drie jaar geleden heeft plaats gevonden,
- De hierboven genoemde werkzaamheden zijn geïnventariseerd en geëvalueerd en de daaruit volgende maatregelen zijn genomen,
- Het noodzakelijk is dat de werkzaamheden onder alleenwerkcondities worden uitgevoerd,
- Er gebruik wordt gemaakt van een goedgekeurd alarmeringsmiddel.

Op deze toestemmingsverklaring zijn de zijn onderstaande/geen aanvullende maatregelen van toepassing.

a. …..
b. …..
c. …..

Deze verklaring is niet langer dan 3 jaar na dagtekening geldig.
Draag deze verklaring tijdens het alleenwerken buiten openingstijden bij je.

Utrecht	Utrecht
[datum]	[datum]
[naam medewerker]	[naam leidinggevende]
[functie]	[functie]